

Vilka lekar är tillåtna för barnen att leka i förskolan?

Om bra och dåliga lekar i förskolan

Wish plays are allowed for the children to play in preschool?

About good and bad plays in preschool

Jennie Aldelöv

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Förskolläraryrket

Examensarbete, grundnivå 15 HP

Handledare: Martin Eneling

Examinator: Karin Franzén

Datum 2014-06-17

Abstract

In this study I want to survey which plays preschool teachers think are accepted in preschool and which aren't. I also found it relevant to investigate when and why they choose to interrupt a play and what happens when they do? My interest in the possibility that we might judge by some values was the reason for my question formulations and for the follow-up questions in my interview.

For my survey I used semi-structured interviews to get a deeper knowledge about this domain and for the opportunity to ask further supplementary questions.

The results show how preschool teachers accept most of the plays and that those plays that aren't accepted and in need of being disrupted or to be changed mostly are plays where someone could be hurt or violated.

It also shows that the preschool teachers think that they should regulate or interrupt children's plays as little as possible because most of the time interruption turns the plays in a negative direction.

My conclusion is that preschool teachers are willing to see children's intentions but there are also norms and values that regulate what's accepted or not.

Keywords

Preschool plays norms interrupt

Sammanfattning

I det här examensarbetet vill jag undersöka vilka lekar som förskollärare tycker är accepterade på förskolan och vilka som inte är det. Jag fann det också relevant att ta reda på när och varför de går in och bryter en lek och vad som händer då? Intresset för om det finns vissa normer som gör att vi ser på lekar på ett visst sätt låg också till grund för mina frågeställningar och för följdfrågorna i mina intervjuer.

För att undersöka detta använde jag mig av semistrukturerade intervjuer då det ger en djupare kunskap om ett område och för att ges möjlighet att ställa följdfrågor.

Resultatet visar på att förskollärare anser att de flesta lekar är accepterade på förskolan och de lekar som inte är det och behöver brytas eller förändras oftast är lekar där något barn riskerar att skadas eller kränkas.

Det framkom också att förskollärarna tycker att man ska styra över eller avbryta barns lek så lite som möjligt då det oftast bidrar till att leken förändras på ett negativt sätt.

Min slutsats är att förskollärare gärna ser till barns intentioner men att det också ligger normer och värderingar som styr vad vi anser är accepterat och inte.

Nyckelord

Förskola lek normer styrning

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.2 Syfte	1
1.1.2 Frågeställningar	1
2. Forsknings- och litteraturgenomgång	2
2.1 Lek	2
2.1.2 Vad är lek	2
2.2 Styrdokumenten om lek	3
2.3 Tidigare forskning	4
2.3.1 Vilka lekar anses bra i förskolan och varför.....	4
2.3.2 Vilka lekar anses inte bra i förskolan och varför	5
2.3.3 Vuxnas makt i förskolan	6
2.3.4 Barn och sexualitet i lek.....	6
2.4 Teoretiska perspektiv på lek	7
2.4.1 Sociokulturellt perspektiv	7
2.4.2 Normkritiskt perspektiv	7
2.4.3 Teoretiska utgångspunkter	9
3. Metodologisk ansats och val av metod	9
3.1 Semistrukturerad intervju	10
3.1.1 Val av undersökningsgrupp.....	10
3.1.2 Genomförande.....	11
3.1.3 Analys och bearbetning	11
3.1.4 Undersökningens validitet och reliabilitet	12
3.2 Etisk hänsyn	13
3.2.1 Information- och samtyckeskrav	13
3.2.2 Konfidentialitetskrav	13
3.2.3 Nyttjandekrav	13
5. Resultat och analys	14
5.1 Vilka lekar anser förskollärarna inte är bra?	14
5.2 Vilka lekar anser förskollärarna är bra?	17
5.3 Pedagogens närvaro och rätt att styra om en lek	17
5.4 Slutsats	19
6. Diskussion	20
6.1 Metoddiskussion	20
6.2 Resultatdiskussion	21
6.2.1 Avslutande ord.....	26
6.2.2 Förslag på vidare forskning	27
Referenser	28
Bilagor	30

1. Inledning

I mitt examensarbete ville jag skriva om lek då det är en stor del av barnens vardag som består av just lek och valde att fokusera på pedagogerna och deras syn på barns lek. Från början var tanken att jag skulle studera pedagogernas uppfattning om sin roll i leken men vartefter jag fördjupade mig i litteraturen, forskningar och avhandlingar väcktes ett annat intresse. Många teorier som jag läste beskrev hur utvecklande lek är och insåg att både styrdokument och författare lovordade leken. I en del litteratur stötte jag dock på författare som menade på att all lek inte var uppskattad av pedagoger och började fundera på hur det sett ut på min VFU där jag minns dagliga förmaningar om att barnen inte ska skrika, inte springa och ord som ”det där är ingen bra lek” användes. En nyfikenhet väcktes om vad som är bra lek eller inte och vilka lekar anser pedagogerna vara mindre bra och varför.

Kjetil Steinholt som är en norsk professor i pedagogik menar att inte alla lekar ses som nyttiga. Vuxna är där och bestämmer över barns lek och styr den så som de vill att den ska vara. Enligt honom ska inte leken bara ses som en plattform för lärande utan han vill se på lek som bara lek utan mål eller syfte att lära (Gunne, 2005). Tullgren (2004) skriver också om den kaosartade leken, den som av oss vuxna anses som en icke önskvärd lek och att vi vuxna gärna styr barnen mot att leka något som vi anser vara en bättre lek, vanligtvis med ett lärandemål. Då det tidigare gjorts studier om det här av bl. a Steinholt, Tullgren (2004) och Welen (2003) kan det vara intressant att se om jag får ett liknande resultat eller om det skett några förändringar sedan dessa gjordes.

Min studie är relevant för alla som vistas runt barn dagligen och för personal i förskolan i synnerhet. Här belyser jag ett ämne och ett problem som pågår hela tiden i förskolans verksamhet. Vissa lekar avbryts utan någon vidare förklaring och det kan vara bra att öppna upp ögonen och fråga sig själv varför man gör detta.

.

1.2 Syfte

Att lek är utvecklande och lärande slår både forskare och styrdokument fast vid. Det jag genom min uppsats och min undersökning vill ta reda på är *vilka* lekar som pedagogerna inte tycker är bra att leka och varför de inte tycker det. Vidare vill jag undersöka hur de resonerar kring och när de väljer att gå in och avbryta en lek.

1.1.2 Frågeställningar

För att fördjupa och tydligare beskriva syftet med studien har följande frågeställningar valts

- Vilka lekar anser förskollärarna inte är bra att leka?
- Varför anser de att vissa lekar är mindre bra?
- Vilka lekar anser de är bra och varför?
- Hur resonerar de kring att bryta eller förändra leken?

2. Forsknings- och litteraturgenomgång

2.1 Lek

För att man ska förstå att lek är något större än det jag tar med i min uppsats och att lek kan ses och förstås på många olika sätt och ur många olika perspektiv behövs det en genomgång av olika definitioner på lek och olika sätt att se på lek. Nedan kommer jag att beskriva lite allmänna uppfattningar om lek, tidigare forskning om lek, olika teorier om lek och slutligen, för att relatera till min frågeställning, gå in på lekar som anses bra och vilka som inte anses bra.

2.1.2 Vad är lek

Hur vi ser på och förstår begreppet lek har skiftat under historiens gång och är nära förbundet med vår barnsyn vilket är det som påverkar vilka teoretiska perspektiv som råder för tillfället. Vår syn på lek avgör hur vi förhåller oss till leken. ”Ska vi delta i barns lek och på vilket sätt ska vi delta” eller ”Ska vi betrakta barns lek på avstånd?”.

”Leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande ska prägla verksamheten i skolan. I lekens och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem....”(Skolverket, 2010 s. 6).

I förskolans styrdokument nämns leken som en viktig del för att utvecklas och lära. Leken förknippas med något som vuxna anser att barn gör för att just lära och utvecklas.

Även Pramling Samuelsson och Johansson (2007) beskriver att barn inte leker för skojs skull utan att det i leken händer något med barnet. I leken så delar barnet sin värld med andra, de skapar mening och tar till sig andras lekmönster, handlingar och språk. De påverkas av både sin inre värld och den yttre runt omkring dem.

Lindqvist (1996) skriver utifrån Vygotskij att barns lek kännetecknas av glädje och fantasi men påpekar även att leken är en källa till utveckling av olika färdigheter i ett socialt och kulturellt sammanhang. Vidare menar Lindqvist att det är svårt att skilja på fantasi och verklighet. Fantasin och verkligheten föder varandra, barnet hämtar bitar från verkligheten som den upplevt och använder i leken. Lindqvist menar att det måste finnas en balans mellan den fria leken och de vuxenstyrda lekarna (Lindqvist, 1996).

Brodin och Lindstrand (2010) beskriver leken som kanske den enda platsen som barn själva kan påverka vad som sker utifrån sina förutsättningar. I leken kan allt hända och det är barnet som styr vad som ska hända. De skriver vidare att forskare gärna använder ledord som spontan, frivillig och att den inte ska ses som målstyrd för att beskriva barns lek. Detta stämmer bra på det Steinsholt (2005) menar att vi inte ska fokusera så mycket på vad barnet kan lära av leken utan mer på vad som händer med barnet i leken. Barn är nyfikna och behöver utrymme att få upptäcka, undersöka och experimentera.

Barn leker för att uttrycka och bearbeta sina känslor, är man ledsen eller något otäckt hänt så kan det vara svårt för ett litet barn som inte kan prata att berätta vad som hänt, då kan det leka istället (Knutsdotter Olofsson, 2009)

2.2 Styrdokumentet om lek

I läroplanen betonas vikten av att barn ska få leka och genom leken utvecklas och lära sig olika färdigheter. Man visar här tydligt att man förstått att lek och lärande hänger ihop och att det är så barn lär sig. Man skiljer inte på lek och lärande utan sätter ihop dessa begrepp. ”Förskolan ska erbjuda en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet....” (Skolverket, 2010 s. 6.). Vidare beskrivs leken som viktig för barns utveckling och lärande och att ett medvetet bruk av leken ska vara det som formar förskolan (Skolverket, 2010). Ingenstans i förskolans läroplan går det att läsa om att lek skulle kunna vara dålig eller att viss lek inte anses vara bra för barnet och förskolan. Det står dock att, ”...verksamheten ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar...” (Skolverket, 2010. s. 5). Vilket skulle kunna ge stöd för pedagogerna att avstyra lek som inte anses vara bra ur trygghetssynpunkt.

Barnkonventionen beskriver lek som en rättighet. I artikel 31 står att läsa ” Varje barn har rätt till lek, vila och fritid” (Unicef, 1989).

I skollagens sjätte kapitel (SFS 2010/800 s. 23-24) står det att de som arbetar i förskolan har skyldighet att arbeta för att motverka att barnen utsätts för kränkande behandling. Det ska varje år upprättas en likabehandlingsplan där förskolan skriver hur de ska arbeta för att förebygga trakasserier och kränkning. Denna plan ska sedan följas upp och utvärderas varje år innan den revideras, detta skulle kunna stödja att personalen behöver gå in och bryta lekar. Vissa lekar kanske ses som diskriminerande eller rentav kränkande.

I förskolans läroplan står det att förskolan ska se till varje individ, reflektera och ta ställning till etiska dilemman, arbeta demokratiskt och att det utvecklas normer för arbetet och samvaron i den egna barngruppen (Skolverket, 2010. s 8.). För att kunna utveckla gemensamma normer behöver man lyfta fram och diskutera vilka normer som råder på förskolan och även kritisera en del normer om varför vi ser på saker på ett visst sätt.

I diskrimineringslagen kap 2 (SFS 2008:567) står det att läsa att det är förbjudet för någon inom verksamheten att diskriminera någon utifrån diskrimineringsgrunderna trosuppfattning, religion, sexuell läggning, kön, etnicitet, funktionshinder och ålder.

I förskolans läroplan pratas det om vikten av att vuxna och barn integrerar med varandra. Barn ska vara medskapare och vuxna och barn lär tillsammans. ”...I förskolan ska barnen möta vuxna som ser varje barns möjligheter och som engagerar sig i samspelet med både det enskilda barnet och barngruppen”. (Skolverket, 2010. S. 6)

Förskolans värdegrund tar upp saker som allas lika värde, frihet och integritet, jämställdhet mellan könen och att människan inte ska kränkas. Alla förskolor ska ha en värdegrund som bygger på dessa saker (Skolverket, 2014).

Förskolans läroplan är utarbetad efter förskolans värdegrund och uppdrag men även samhällets normer och värden. Förskolan ska vara demokratisk och det innebär att barn ska komma till tals och att deras tyckande och tänkande ska respekteras (Arnér, 2011).

2.3 Tidigare forskning

Att leken är viktig för barns utveckling och lärande är något som många lekforskare är överens om. Det är inte många forskare som bara forskat om barnens här och nu i leken utan de placerar in lek i fack för att kunna beskriva leken utifrån något som utvecklar och lär barn. Lek ses som något som ska träna barnet inför vuxenlivet eller som ett redskap för att lära (Welén, 2003).

Welén (2003) skriver att lek oftast ses som något självvalt och fritt, men att det även kopplas ihop med styrda aktiviteter men att det ändå är något som uppkommer ur den fria viljan.

Tullgren (2004) menar att vi gärna vill se på lek som något som enbart är lustfyllt och något som barn ska vilja delta i. Hon skriver att lek inte automatiskt är fri och att vuxna ofta genom sitt deltagande styr leken mot lärande. Hon har i sin avhandling beskrivit att vi pedagoger inte är öppna för alla lekar och ser alla lekar som bra. Vissa lekar väljer vi att avstyra och istället uppmuntra barnen att leka trevliga och nyttiga lekar. Lekar som vi väljer att uppmuntra är familjelekar då de anses som bra och utvecklande för framtiden och samhället.

Lindqvist (1996) skriver om Sutton-Smiths idéer som handlar om att lekforskare ofta tar fram teorier om hur man ska tyda vad som är lek och vad som inte är lek och att man ska sätta det i olika sammanhang. Sutton-Smith anser snarare att man inte enbart kan titta på lekens innehåll och funktion utan att man måste titta på hela situationen som existerar där leken pågår. Lek utvecklas under hela tiden som den pågår och det är framförallt kommunikationen och samspelet mellan deltagarna som avgör vart leken tar vägen.

I leken bearbetar barn sina känslor och upplevelser. De får i leken ge uttryck för sina tankar och i leken måste inte barnet prestera utan kan leka bara för att de har lust att leka, det blir som en belöning (Knutsdotter Olofsson, 1992).

2.3.1 Vilka lekar anses bra i förskolan och varför

Lekar som är nyttiga och som barn kan lära sig bra saker av är lekar som anses bra för barnen i förskolan. Att det är så beskriver Tullgren (2004) som att det är så vi vill att vårt samhälle ska speglas. Familjelekar som mamma-pappa-barn anses extra bra då de förbereder barnen inför ett kommande familjeliv och bygger upp våra värderingar om samhället och familjen.

För att det ska vara en lek som anses bra av pedagogerna kan den inte se ut hur som helst. Den måste följa normen för vad som anses vara en bra lek. En bra lek är en lek som på något sätt bidrar till något positivt. Den ska utveckla dina färdigheter och samspelet med alla i leken ska vara fungerande, med det menar hon att alla ska veta vilka specifika regler som gäller eller har satts upp just för den här leken. Vid ett sådant tillfälle blir pedagogernas uppgift att se till att ingen stör eller avbryter leken. Vilka lekar som är accepterade kan man se på artefakter som finns på förskolan. Leksaker som gör att barnen kan leka familjelekar och konstruktionslekar finns överrepresenterade på förskolorna (Tullgren, 2004).

Tullgren (2004) skriver i sin avhandling att pedagogerna uppmuntrar och ger uppmärksamhet till lekar och rollfigurer i lekar som de anser är bra. Om någon är katt eller hund anses det bättre än om någon är ett farligt monster som kommer för att äta upp katten eller hunden.

Pedagogerna ansvarar för att klimatet och miljön på förskolan är inbjudande och innehåller det som barnen behöver. För att veta vad det skulle kunna vara behöver pedagogerna lyssna på

barnen och reflektera över vad barnen vill och är i behov av just nu. Det kan inte vara statistiskt utan leken förändras och barnen behöver utmanas. Pedagogerna ska se till att barnen får det lekutrymmet som de behöver under dagen (Öhman, 1996).

Tullgren (2004) menar i sin avhandling att springlekar och de högljudda lekarna inte alltid regleras bort av pedagogerna vilket visar att det inte enbart har med platsbrist eller hur vida någon kan skadas att göra. Det beror på barnens intentioner med leken. Så länge det de gör kan betraktas som en bra och nyttig lek får det fortgå. Låter barnen mycket för att gestalta ett uttryckningsfordon så anses det accepterat då ett uttryckningsfordon låter i verkligheten. Här anses barnet gestalta en viktig del i samhället och pedagogerna väljer då att inte avstyra leken.

2.3.2 Vilka lekar anses inte bra i förskolan och varför

De så kallade *kaoslekarna* som beskrivs med begrepp som *ordningsstörande* och *olagliga* är lekar som pedagogerna försöker avstyra. I begreppet *ordningsstörande* ingår bl.a. Springlekar och hopp- och studslekar. I begreppet *olagliga* lekar ingår lekar att man ska mörda någon eller elda upp någons hus. Tullgren (2004) skriver vidare att lekar som inte följer normen ignoreras eller korrigeras med hjälp av pedagogerna. I sin studie såg hon att barn som stod och iakttog en lek eller som var passiva i leken inte heller ansågs följa normen för vad som var okej. Pedagogerna försökte i det läget att uppmuntra och få barnen till att börja delta aktivt i leken, med blandat resultat (Tullgren, 2004).

Tittar man på rekvisitan på en förskola blir man medveten om vilka lekar som är accepterade och vilka som inte är det. Utklädningskläder för att spela karaktärer som tjuv, monster och andra otäcka och olagliga figurer fanns inte på förskolan där Tullgren (2004) gjorde sin studie. Hon såg också att om dessa karaktärer fanns med i en lek så ignorerades dessa av pedagogerna.

Öhman (1996) skriver att hur vi ser på vissa lekar och aktiviteter beror på vad vi har med oss sedan tidigare. Vissa erfarenheter vi har med oss sedan tidigare kan väcka minnen och känslor som gör att i tycker att vissa lekar inte är bra. Hon menar också att våra värderingar och den kultur vi växt upp i och tillhör avgör hur vi reagerar på vissa lekar och aktiviteter.

Barn bearbetar sina känslor och upplevelser genom lek och barn upplever inte bara bra saker och därför faller det sig naturligt att de ibland behandlar ämnen i sina lekar som inte är lika positiva som en del. Om någon upplevt ett dödsfall kan leken vara ett sätt att bearbeta det som hänt, eller om man sett och hört om något otäckt på Tv (Öhman, 2011).

Öhman (2011) skriver om bråklekar och att barnet i sådana utvecklar en social kompetens, hon betonar dock att dessa lekar endast fungerar om barnen har en nära relation och vet om att det bara är på låtsas. En bråk lek tenderar annars att bli till en lek där man blir osams och bråkar på riktigt. Hon skriver vidare att vissa forskare menar att kaoslekar kan bidra till att man lär sig att hantera sina aggressioner och lära sig att avläsa andras detta förutsätter dock att du mår bra i dig själv och har goda relationer. Har du inte det kan det bli så att aggressionslekarna och bråklekarna tar över och blir till ett handlingsmönster.

Barn leker krigslekar och det kan se och låta aggressivt men i samma stund som det verkligen blir äkta aggressivitet eller våld så har leken tagit slut för verkligt våld och mobbning hör inte hemma i leken, det tar död på leken därför att det helt plötsligt inte handlar om fantasi utan om verkligt våld (Knuttdotter Olofsson, 1992).

2.3.3 Vuxnas makt i förskolan

Vuxna människor är alltid i en maktposition i relation till barn. Hur vi möter barn, om vi förmår att se barn som subjekt och hur vår uppmärksamhet på den egna makten i förhållande till barn påverkar deras möjlighet till delaktighet och inflytande och barn gör ofta motstånd mot vuxnas maktutövande (Johannesen & Sandvik, 2009).

Tullgren (2004) skriver att makt kan handla om hur man påverkar varandra, vissa människor har en viss makt medan andra inte har det. Makt kan vara förmågan att kontrollera andra människor och få dem att göra som man vill. En personalgrupp på förskolan har makten att reglera hur barnens dag på förskolan ska se ut och vad som är tillåtet att göra. Genom att vi har makt så kan vi kontrollera barnens vardag i form av regler och rutiner (Johannesen & Sandvik, 2009).

Lenz Taguchi och Åberg (2007) menar att begreppet makt i förskolan är relativt nytt och kan inte minnas att det pratats så mycket om vilken makt pedagoger på förskolan har i en barngrupp. Det är pedagogerna som bestämmer hur barnens dag på förskolan ska se ut och vad den ska innehålla. Pedagogerna har makt att bestämma över barnens vardag. Lenz Taguchi och Åberg (2007) skriver vidare om delaktighet och att vi pedagoger måste se till att barnen faktiskt blir delaktiga i sin vardag och får vara med och bestämma. Vuxna måste använda sin makt på rätt sätt och att vi måste reflektera över skillnaden på ansvar och makt. Pedagogerna ska ta ansvar men barn ska vara delaktiga och få vara med och planera sin vardag.

Genom sin makt kan pedagogerna styra vilka roller och lekar som barnen ska tillåta lekas. Med små enkla medel kan de lätt visa barnen vilka lekar som de tycker att barnen ska ägna sig åt. Genom att ignorera viss typ av lek och uppmuntra viss typ av lek visar pedagogerna barnen vad de anser är accepterat eller inte (Tullgren, 2004)

Johannesen & Sandvik (2009) skriver att det är lätt att blanda ihop makt och kontroll med ansvar. Som vuxen har vi ett ansvar över barnen och det får vi inte släppa men däremot behöver vi släppa på vår kontroll. Vuxna vill alltid finna en förklaring till varför barn gör som de gör men vi måste inte alltid veta. Vi måste ta hand om vårt ansvar på rätt sätt, det ska inte handla om makt och styrning utan om samspel och ansvar.

2.3.4 Barn och sexualitet i lek

Aldén Edgren (2005) skriver i en rapport som handlar om barn och sexualitet att barn inte tänker sexuellt på samma sätt som vi vuxna utan att det för dem är mer nyfikenhet om hur kroppen ser ut. Det är oftast vi vuxna som för över våra fördomar, rädslor, komplex och tankar kring nakenhet och det sexuella, barns nyfikenhet är inte sexuellt betingad.

Hur vi ser på vår sexualitet och på nakenhet har skiftat genom åren från att under 40- och 50-talet inte velat kännas vid att barn ens har någon sexualitet till att på 60-, 70- och 80- talet insett att barn har en sexuell förmåga som de behöver få uttrycka. Idag anser forskare att barn föds sexuella. IngBeth Larsson (2001) som är beteendevetare och filosofie doktor vid Linköpings universitet har skrivit en avhandling som behandlar ämnet om barns sexualitet, där hon skriver om hur barns sexualitet utvecklas och om onani.

Även vad gäller sex och sexuella lekar som skulle kunna vara doktorslekar där man undersöker kroppen så är det pedagogerna och deras syn och erfarenheter som påverkar hur barnen blir bemötta i en sådan typ av lek (Öhman, 1996).

2.4 Teoretiska perspektiv på lek

Det finns lite olika teorier och perspektiv vad gäller barn och deras lek vilket jag nedan kommer att presentera. Dessa är det sociokulturella perspektivet och teorin, det andra är ett normkritiskt perspektiv. Varför jag valt dessa två beskriver jag också i det här avsnittet.

2.4.1 Sociokulturellt perspektiv

Lindqvist (1996) menade utifrån Vygotskij att leken är barnets viktigaste aktivitet för att utveckla sin förståelse för omvärlden. I leken utvecklar barnet tanken, viljan och känslan och att det i leken inte går att särskilja dessa. I leken kan barnet leva ut sina önskningar, man kan t.ex. låtsas att man har en hundvalp eller att man är äldre än man egentligen är. Det sker ett möte mellan barnets inre, såsom önskningar och tankar, och barnets yttre i form av omgivningen, deltagarna och kulturen. Allt bildar en kontext, ett sammanhang, mellan det yttre och det inre vilket har stor betydelse i Vygotskij's teori.

Barn måste uppleva saker för att lära sig. Barn uttrycker sig med hela kroppen när det leker och det är i samspel med andra som vi utvecklas. Vi är beroende av den kultur vi växer upp i och av olika sociala sammanhang för att utvecklas och lära. Den kultur vi växer upp i och de grupper vi tillhör och befinner oss i är det som formar oss (Strandberg, 2006). Man skulle kunna säga att både lärande och kunskap är baserat på det sociala sammanhang det befinner sig i och hänger samman med sociala vanor och mönster (Säljö, 2000).

Vygotskij menar att leken inte är en tillfällig aktivitet som barnet ägnar sig åt utan att leken innehåller någon form av regler eller en ram som barnet måste förhålla sig till. Genom leken bearbetar barnet sina erfarenheter och kunskaper i ett socialt sammanhang men pekar också på vikten av ett pedagogiskt stöd för att tillgodogöra sig nya erfarenheter och kunskaper (Pape, 2001). Människan ses som kreativ, även det lilla barnet. Med ordet kreativ menar Vygotskij fantasi. Vygotskij menar även att fantasi och verklighet hör ihop och kan av barnet inte särskiljas. (Lindqvist, 1996).

Vygotskij intresserade sig för skillnaden mellan vad barn kan lära sig på egen hand och vad som kräver en mer erfaren persons hjälp. Den skillnaden kallade han för den proximala utvecklings zonen. Om t.ex. en pedagog visar barnet en sak kan barnet nästa dag på egen hand utföra saken och slutligen har det så pass mycket kunskap att det i sin tur kan lära ut (Folkman & Svedin, 2003).

Strandberg (2006) skriver att vi enligt Vygotskij föds in i en kultur där allt redan är uppbyggd av andra människor. Det består av andra människors traditioner, värderingar, erfarenheter, kunskaper och uppfattningar om saker. Vi förväntas att ta till oss detta och passa in och integrera med omvärlden. Vygotskij menar vidare att vi både har kunskapen att ta tillvara på den kultur vi befinner oss i och dessutom skapa ny kultur, vi är alltså medskapare av kultur.

2.4.2 Normkritiskt perspektiv

Förskolan är en del av de flesta barns uppväxt och nästan alla barn i Sverige vistas i förskolan. Samhället och staten styr indirekt hur förskolan ska se ut och hur innehållet ska vara. Förskolan styrs av lagar, bestämmelser och läroplanen men exakt vilka normer och värderingar som barnen växer upp med styrs till största del av de aktörer som befinner sig i förskolan och dess verksamhet (Markström, 2005).

Förskolans läroplan visar på att förskolan ska vara en plats för alla barn, där man ska erbjuda barnen goda och likvärdiga uppväxtvillkor samtidigt som föräldrarna ska kunna arbeta. Olika barnsyner har funnits under förskolans framväxt och nu ska barnet ses som intelligent, kompetent och som medskapare av kunskap. Barnen ska växa upp och vara anpassade efter vårt samhälle och förskolan ska vara en del av det livslånga lärandet (Markström, 2005, Skolverket, 2010).

I förskolan bedöms och delas barn in i grupper ideligen. De sorteras efter bl.a. kön, förmåga och ålder. Markström (2005) skriver att så fort vi börjar dela in barn i grupper så visar vi vilka likheter vi har och när vi visar att vi har likheter visar vi samtidigt att vi har olikheter. I dessa likheter och olikheter påvisas vad som är normalt och vad som inte är normalt. För att definiera ordet normalt kan man tänka sig ord som genomsnittlig. För att vi ska kunna arbeta mot normer i förskolan måste man först börja med att synliggöra vilka normer vi har. Först när vi rannsakat oss själva och synliggjort våra fördomar och normer kan man börja med att arbeta för att förändra och bryta dessa (Markström, 2005).

Vi måste synliggöra våra normer och fundera på vilken förskola vi vill ha. Vilka normer kan vara bra att ha och vilka vill vi utesluta. Normer är som oskrivna regler som vi förhåller oss till och bra normer kan vara att vi inte avbryter ett barn som talar utan lyssnar färdigt, en dålig norm kan vara att vi tar för givet att det bara är tjejer som vill vara prinsessor (DO, 2013)

Tullgren (2004 s. 35) skriver i sin avhandling om makt och hur den används på förskolan. Hon skriver att vi genom användandet av makten skapar ett visst sätt att se på människan som "sådan är hon". Med hjälp av den makt förskollärare har kan de forma barnen och verksamheten efter sitt synsätt, deras norm skulle man kunna säga. Med hjälp av makt skapar vi ordning och reda på förskolan.

Tullgren (2004) skriver utifrån Michel Foucaults sätt att se på makt, där övervakning och straff/belöning är centralt, att för att hålla disciplin på förskolan använder sig pedagoger av olika tekniker där en av dessa är övervakning. Barnen är medvetna om att förskollärarna när som helst kan se eller dyka upp varsomhelst. Detta gör att de hela tiden är medvetna om det och undviker att göra saker som pedagogerna inte uppskattar. En annan teknik som Tullgren (2004) skriver om är normaliseringar

Kravet på homogenitet och viljan att individualisera verkar växelvis för att på så sätt mäta avvikelser från det normala. Genom att individualisera någon, peka ut och särskilja denne från gruppen, blir normen tydlig då själva särskiljandet antingen berömmar eller bestraffar individen. Individualiseringen är alltså en teknik som bidrar till att förena gruppen och hålla ihop den som en homogen samling individer. (Tullgren, 2004. s. 38)

När pedagogerna tycker att barnen gör något som de betraktar som fel låter de barnet, och även barnen runt omkring, bli medvetna om det. En tillsägelse om att denne gjort fel eller att den helt enkel lyfts ur gruppen gör att man lyfter fram och visar vad som är accepterat och inte. Det vill säga vad som hör till det normala och vad som inte gör det. När pedagogerna gör detta så befäster de normer hos hela barngruppen, pedagogernas synvinkel betraktas som det normala för vad som är accepterat eller inte. På samma sätt fungerar uppmuntran, ett barn som uppmuntras påvisar att det gjort på ett bra sätt utifrån rådande normer (Tullgren, 2004).

Johannesen & Sandvik (2009) skriver att vi i förskolan ofta har traditioner av att fundera över varför barn gör som de gör. Vi finner förklaringar till hur barn betar sig genom att sätta in dem i fack som ålder, hemförhållanden, kön eller andra omständigheter. Det gäller att vi vågar se

bortom det vi är vana vid att se. Blundar vi för barns möjligheter är allt vi kommer se barns omöjligheter.

Våra normer styr hur vi reglerar och ser på förskolan och dess innehåll, det bygger på normer och värderingar som råder i samhället just nu. Ett exempel som Johannesen & Sandvik (2009) tar upp i sin bok är utevistelsen. Vi har en stark tro på att det är hälsosamt att vara ute mycket. Detta kan göra att vi bemöter dem som har en annan uppfattning annorlunda och på ett sämre sätt. I ett sådant läge är det viktigt att vi är medvetna om att vi tycker som vi gör och varför, samtidigt som vi måste vara medvetna om att alla inte tycker så utan att se ned på dem eller tycka att de är sämre.

2.4.3 Teoretiska utgångspunkter

Jag kommer att utgå från pedagogernas syn på vilka lekar som anses bra och vilka som inte gör det. Som underlag kommer jag utgå från den sociokulturella teorin i mitt arbete då jag anser att den är bra för att hjälpa mig förstå och få svar på mina frågor och som hjälp för att analysera den data jag samlat in. Där begrepp som proximal utvecklingszon, kultur och samspel är centralt.

Att ha ett normkritiskt perspektiv känns helt rätt när man tittar på pedagogernas syn på bra och dålig lek och tillsammans med det sociokulturella blir det en bra metod eftersom det hjälper mig att synliggöra vilka normer och antaganden vi får genom kulturen som vi lever i och växer upp med. I normkritiskt perspektiv finns begrepp som makt och allas lika värde centralt.

Den sociokulturella teorin anser att allt som sker är beroende av den kultur vi lever och är uppvuxna i och av det sociala samspelet vilket skulle kunna förklara hur och varför pedagogerna tänker som de gör runt vilka lekar de anser vara mindre bra. Därmed borde även den kultur och den kontext vi ingår i lägga grunden för våra normer och värderingar.

Att det finns olika normer och värderingar på en förskola är inget nytt, diskurser framträder i samhället hela tiden och påverkar på så sätt förskolan och dess normer och värderingar. Ett exempel är diskursen om nyttigheten av att vistas ute så mycket som möjligt som Johannesen & Sandvik (2009) skriver om. Med hjälp av ett normkritiskt perspektiv kan jag kritiskt granska och synliggöra vilka normer förskollärare har och hur det påverkar barnen.

3. Metodologisk ansats och val av metod

3.1 Semistrukturerad intervju

Jag började med att läsa in mig på ämnet med hjälp av litteratur, rapporter och avhandlingar som var relevanta för ämnet och mina frågeställningar.

Jag har valt att använda mig av kvalitativ datainsamling för att få svar på mina egna funderingar i ämnet. Jag valde att göra *semistrukturerade* intervjuer, som räknas till kvalitativ metod, med förskollärare från olika förskolor. Att använda kvalitativ datainsamling som metod ger en möjlighet att nå ny och bredare kunskap på området. Metoden är flexibel och ger en helhetsbild av vad förskollärare anser om deras deltagande i barns lek (Eliasson, 1995.).

Semistrukturerad intervju som metod passade utmärkt till mina frågeställningar då jag inte är ute efter att få en mängd olika svar utan några lite djupare svar. När man använder sig av intervju som metod får man inte bara kunskap om det man för tillfället ser eller hör utan kan också ta reda på vad som skett tidigare. Syftet med att använda den här metoden är att man vill ta reda på informantens, den som intervjuas, erfarenheter, tankar och syn utifrån frågeställningen (Bryman, 2008). Innan jag träffar informanterna och intervjuar så har de tillsammans med missivbrevet tagit del av frågeområdena

Semistrukturerade intervjuer går under kategorin kvalitativ metod. Den som utför undersökningen i en strukturerad intervju använder sig av en s.k. intervjuguide. Det är en lista med teman som man har tänkt att beröra under intervjun. Informanten har möjlighet att tolka frågorna och svara med sina egna ord. Följdfrågor kan också ställas och man behöver inte ställa frågorna i samma ordning varje gång (Bryman, 2008).

Då jag använder mig av en intervjuguide kommer de frågor jag ställer att beröra samma teman vilket ger mig möjlighet att jämföra informanternas svar.

3.1.1 Val av undersökningsgrupp

Jag har valt att undersöka tre förskollärare från olika förskolor. Att jag valde att inte intervjuar fler än tre beror på att jag tycker att jag får tillräckligt med data för min undersökning utav dessa tre och att jag inte är ute efter en bredd utan ett djup. Valet att intervjuar enbart förskollärare har att göra med att jag anser att de har en djupare kunskap om vad lek i teorin kan innebära och att de på så sätt kan relatera det till egna tankar och erfarenheter och att det med tanke på den utbildningen jag går nu är relevant att undersöka min egen yrkeskategori. Jag valde att intervjuar förskollärare från olika förskolor och det är för att jag vill undvika att pedagogernas gemensamma arbetssätt och kulturen på en enda förskola ska styra svaren.

Personerna i min undersökning har lite varierande ålder, två av dem är i trettioårsåldern och en är närmre sextioårsåldern. Att det har relevans för min studie beror på att de tar upp att ålder kan ha relevans i hur man ser på lekar.

När jag bestämde mig för vilka personer jag ville intervjuar gjorde jag ett bekvämlighetsurval som Bryman (2008) kallar det när man väljer ut personer som lättast finns tillgängliga för tillfället. Två av informanterna är jag bekant med och en har jag en nära vänskaplig relation till. Att jag valde att intervjuar dessa två beror på att jag tycker att de har den kunskap och erfarenhet

som gör att jag kan få ut så mycket som möjligt av intervjun och att jag anser att en relation i det här fallet kan vara positivt. Att ha en personlig relation till informanterna kan vara negativt i den bemärkelsen att om frågorna är känsliga så kanske de inte vågar besvara dem sanningsenligt däremot kan det betyda att man känner sig mer bekväm och trygg och vågar öppna sig mer (Bryman, 2008).

I min analys av mitt material och i min diskussion har jag ibland känt att jag inte vågat dra ”obekväma” slutsatser då jag är bekant med informanterna. Hade jag inte haft någon relation till mina informanter hade jag kanske vågat granska och dra mer obekväma slutsatser.

Hade tiden funnits så har jag tyckt det varit intressant att välja informanter med annan bakgrund eller annan etnicitet, just för att se om kulturen och erfarenheterna gjort att vi ser annorlunda på vissa lekar. Bryman (2008) menar att det i en kvalitativ forskning är av stor vikt att man hittar informanter som är så relevanta som möjligt för studien och dess syfte.

3.1.2 Genomförande

Innan intervjun hade informanterna fått tagit del av intervjuområdena och jag nämnde att jag utgick från en intervjuguide (se bilaga 2). De blev informerade om att samtalet skulle komma att spelas in vilket är positivt då man under samtalet kan lägga all fokus på den man intervjuar och att man senare får tillgång till intervjun i sin helhet vilket gör validiteten högre vid analysen. Det som kan vara negativt med att spela in är att det är tidskrävande att sitta och skriva av hela intervjun och dessutom kan både intervjuaren och informanten bli hämmade av vetskapen att allt man säger spelas in (Bryman, 2008).

En av mina intervjuer skedde på förskollärarens arbetsplats vilket Bryman (2008) menar är bra då en neutral plats gör att informanten inte känner sig i underläge gentemot intervjuaren. Den ena intervjun skedde hemma hos mig, som är en välbekant och avslappnad miljö både för mig och informanten.

Jag upplevde att det kändes mer avslappnat att intervju en person som jag har en relation till då vi redan brukar dela upplevelser med varandra. Och då frågorna inte på något sätt var känsliga så kände jag mig inte hämmad och upplevde det inte som att hen gjorde det heller. Det var lättare att få ett samtal att flyta med en bekant informant då det redan finns en trygghet oss emellan.

Den tredje och sista intervjun skedde hemma hos informanten då detta ansågs bekvämast och smidigast för denne.

Jag ställde öppna frågor som gjorde att informanten kunde tolka dem på lite olika sätt och på så sätt berätta utifrån sig själv och sina erfarenheter. Jag ställde också följdfrågor vartefter vi kom in på olika intressanta saker. Att ställa följdfrågor ökar trovärdigheten då de kommer spontant under processens gång. Att ställa öppna frågor gör också att man som intervjuare inte styr och påverkar informanten för mycket (Granskär & Höglund-Nielsen, 2012).

3.1.3 Analys och bearbetning

Syftet med studien var att ta reda på hur pedagogerna ser på barns lek och vilka lekar de anser är bra och vilka de anser är mindre bra och varför jag var även intresserad av hur barns lek påverkas av att bli avbruten. I resultatdelen presenterar jag vad som framgånget av mina intervjuer

och knyter an till litteraturen. I diskussionsdelen knyter jag an mina egna tankar till resultatet av intervjuerna och litteraturen.

Jag har bearbetat intervjuerna och analyserat svaren mening för mening. För att kunna dra paralleller har jag kategoriserat svaren för att det ska vara lättare att kunna titta på likheter och skillnader i informanternas svar. Jag har sedan valt ut det som jag tyckt varit relevant för mina frågeställningar. Kommentarer och småprat som jag inte ansett varit relevant för min studie har jag tagit bort. När jag varit färdig har jag transkriberat det inspelade materialet. Vidare har jag när jag redogör för informanternas svar i form av citat återgett informanternas pauser med hjälp av punkter.

Analysen av mitt material har pågått under arbetets gång. Bryman (2008) skriver om att det är bra att analysen och insamlandet av fakta och data sker i en process. Att insamlingen och analysen skett parallellt genom hela arbetet har varit till en stor fördel för mig. Jag har analyserat och kodat mina intervjuer direkt när de samlats in och efterhand fyllt på med fakta och annat som jag behövt för att kunna stödja mig på tidigare forskning och teorier. Den sista intervjun skedde i ett ganska sent skede, vilket bidrog till att jag där kunde fokusera mer på delarna som kändes viktiga att höra mer om.

Fokuserad kodning är ett begrepp som Bryman (2008) använder vilket innebär att man genom att lägga större tyngd på det man anser ger mest och relevantast information av det man samlat in även gör att man kommer bortse från en del annan information som man anser inte är lika relevant för sin studie. Svårigheten med det kan vara att man måste kunna fatta beslut om vad man anser vara relevant och inte och på så sätt välja bort viss information.

3.1.4 Undersökningens validitet och reliabilitet

En undersökningens validitet betyder att frågorna och syftet är relevant för det som ska undersökas och reliabiliteten står för undersökningens trovärdighet (Bryman, 2008).

Man kan aldrig helt undgå den reaktiva effekten som Bryman (2008) skriver om, med det menar han att informanten alltid blir påverkad av mig i en undersökningssituation. Genom en intervju blir den reaktiva effekten dock inte lika påtaglig som den kan bli med andra metoder som t.ex. en observation då jag genom att observera skulle mer se hur förskollärarna agerar men inte få reda på hur de själva anser att de agerar och vad de tycker och tänker om vissa lekar och situationer.

Genom att jag ställt öppna frågor till informanterna så har de kunnat svara och tolka dessa som de vill (Bryman, 2008) vilket gjort att det hela tiden handlat om deras tankar och funderingar, jag har undvikit att ställa ledande frågor.

När jag återgett informanternas svar har jag gjort det i form av citat vilket ökar trovärdigheten då det minskar risken för feltolkning. Något som dock kan tala emot det sättet är att man genom att presentera enstaka citat riskerar att läsaren tappar själva sammanhanget i resultatet. Detta hoppas jag motverka genom att ge tydliga förklaringar när jag återger citat, sätta in dem i sammanhanget som informanten gjorde (Bryman, 2008).

3.2 Etisk hänsyn

När man skriver en uppsats som den här finns det några viktiga principer man måste känna till och förhålla sig till när man genomför sin undersökning. Det finns en rad olika kodexar som skyddar deltagarna från att kränkas eller kommer till skada och hur de som medverkar får behandlas. Några av de viktigaste för en undersökning av den här typen är information- och samtyckeskrav, konfidentialitetskrav och nyttjandekrav.

3.2.1 Information- och samtyckeskrav

Det första du ska göra är att informera förskolechefen och få dennes tillåtelse att utföra undersökningen på den tilltänkta förskolan. Sedan kan man ta kontakt med förskollärarna. Det är viktigt att man tydligt informerar om vad det är man ska undersöka och studiens syfte och att de informeras om att det är frivilligt att delta och att de närsomhelst kan välja att avbryta undersökningen utan att det får några konsekvenser (Löfdahl, 2014).

Jag började med att tillfråga förskolecheferna om att få göra intervjuer med förskollärarna och efter det tog jag kontakt med de tilltänkta förskollärarna. Eftersom inga barn kom att ingå i studien så behövdes inte vårdnadshavarnas eller barnens samtycke. Jag informerade förskollärarna om vad min studie går ut på och gav dem information om studien. Jag har också informerat dem om att uppsatsen kommer att publiceras.

4.2.2 Konfidentialitetskrav

Inom det här området lägger jag begreppen tystnadsplikt, anonymitet, sekretess och konfidentialitet. Viss information kan komma att falla under någon paragraf i offentlighets- och sekretesslagen och kan då omfattas av sekretess.

Förskollärare har tystnadsplikt och jag får ta hänsyn till att vissa frågor inte bör ställas då de inte kan besvara dem utan att bryta mot tystnadsplikten.

Anonymitet menas att jag försäkrar dem om att kopplingen mellan deras intervjusvar och dem har tillintetgjorts så att någon utomstående eller obehörig inte kan återupprätta dem.

Konfidentialitet innebär att ingen utom jag själv kan lista ut vilka personerna i undersökningen är.

Jag kommer att använda mig av inspelningar och fältanteckningar som jag förvarar så att ingen utom jag kan komma åt dem. I kontakten med studiekamrater och handledare kommer namn, kön och förskola vara fingerat och när uppsatsen är publicerad och godkänd kommer all data att förstöras och raderas (Vetenskapsrådet, 2011).

4.2.3 Nyttjandekrav

Insamlad data får endast användas för studiens syfte. Man får inte diskutera informationen man får med andra deltagare i studien.

5. Resultat och analys

Jag kommer i det här avsnittet att presentera resultatet av min undersökning. Jag kommer att behandla litteraturen och min egen undersökning parallellt i en sammanhängande text. Jag kommer att använda mig av citat för att visa på exakt vad som sagts och för att öka trovärdigheten av undersökningen (Bryman, 2008). När jag återger det förskollärarna sagt genom citat så har jag markerat pauser i form av punkter.

När jag analyserade mitt material fann jag att det framkom vissa teman. Gemensamt för undersökningen var att de pratade mycket om att i princip alla lekar var accepterade om de bara visste vad barnens intentioner med dessa var. Det framkom även att två av förskollärarna som jag intervjuade menade att hur pedagoger ser på barns intentioner kan ha att göra med ålder. ”Den äldre generationen” som de kallade det, ser inte på lekar på samma sätt som de som är yngre. Lekar som däremot inte alls var accepterade var lekar där någon kunde komma till skada både verbalt, icke verbalt eller genom att ramla, falla osv. Vidare ansåg de att barnen behövde hållas under uppsikt, även om barnen ser ut att leka bra kan man aldrig vara säker på vad som försiggår.

5.1 Vilka lekar anser förskollärarna inte är bra?

Jag började med att generellt fråga informanterna om vilka lekar de inte anser är bra. De förskollärare jag intervjuat är överens om att lekar där någon far illa inte är accepterade på förskolan. De menar att förskolan ska vara en trygg plats för alla barn att vara i och att det är förskollärarens uppgift att se till att den är det. Farliga lekar där någon kan skadas eller lekar där någon kränks är också lekar som inte hör hemma på förskolan.

Förskollärare 1: ”Alla lekar där någon far illa eller inte mår bra, dom är ju inte bra kan man säga. När något barn inte blir behandlat bra och far illa på något vis. Det är ju lekar som inte är bra...”

Förskollärare 2: ... Kasta sten eller leka för att skada någon på riktigt, de lekarna är inte okej.”

Förskollärare 3: Sen kan det ju vara farlig lek, lek som kan skada någon, lekar med krattor eller de där typiska innebandyklubborna de ska gå runt och vifta med.

I förskolans läroplan (Skolverket, 2010) står det att förskolan ska vara en trygg plats för alla barn vilket förskollärarna verkar vara medvetna om då de anser att lek där någon utsätts för fara eller inte mår bra inte ska förekomma på förskolan.

När jag frågade om de kunde ge något exempel på lekar där barn kan fara illa beskrev informanterna att lekar med pinnar lätt kunde urarta och någon kunde skadas av leken. Den ena förskolläraren sa så här:

Förskollärare 1: Man kan t.ex. slå varandra med pinnar ibland. Man leker typ riddare eller något, men det kan... Det behöver ju inte vara en dålig lek för det men det kan ju bli det, det kan ju urarta. Och om man leker något och så... Så att det blir verbalt elakt mot någon också och att någon inte får vara med och så... Det är inte någon bra lek. På det sättet att man är elak mot den som inte får vara med.

Tullgren (2004) skriver i sin avhandling att karaktärer så som monster och riddare ofta förknippas med mindre bra karaktärer som i detta fall då förskolläraren menar att det i vissa fall kan urarta när dessa lekar leks. Riddarens svärd, som i det här fallet skulle kunna vara en pinne, blir lätt en artefakt som kan skada någon annan. Vygotskij menar att barnet är kreativt och att barnet inte kan skilja på fantasi och verklighet (Lindqvist, 1996) vilket gör att när barnet är uppslukad av leken kan riddarens svärd, utan egentlig mening att skada, träffa någon i ögat.

Förskollärare 3 menar att det är vi som pedagoger som skapar den miljön som barnen sedan har att förhålla sig till och att det ligger stort ansvar på oss att den miljön är bra, är den det så skapar det goda förutsättningar för att leken inte ska bli dålig eller gå överstyr.

Strandberg (2006) skriver att enligt Vygotskij så är vi medskapare av den miljö och kultur vi växer upp i men att vi samtidigt får förhålla oss till den miljön som andra byggt upp runt omkring oss.

Förskollärarna menar att de flesta lekar är accepterade om syftet med dem är bra. De menar att barn bearbetar och vill leka sådant som de sett på TV eller sådant som deras kompisar leker precis som Öhman (2011) också nämner i sin bok, att barn bearbetar sina upplevelser och känslor i leken.

Förskollärare 2: Alltså jag accepterar nog de flesta lekarna... Om jag vet bakgrunden till... Jag tänker på sådana här krigslekar, det är ju väldigt vanligt. Barn idag tittar ju på sådant på TV och leker ju sådant de ser på TV eller spelar på datorn eller... Alltså vet jag bara bakgrunden till deras lek... Deras lek med pistoler så att det inte bara handlar om att döda alltså det tyckte jag inte är okej! Men annars om de... Jag vet inte... Turtles, sådana saker tycker jag är okej det är ju ändå någonting de ser på TV och sedan vill leka. Det är ju lek och inte bara döda.

Tullgren (2004) skriver i sin avhandling att så länge en lek fortfarande är en lek som bidrar till något positivt så blir den inte föremål för att styras om utan tillåts att fortgå som i exemplet ovan då barnen leker Turtles. Så länge leken handlar om Turtles och inte enbart om att döda så får leken fortgå.

Förskollärare 2 nämner en lek som inte de andra två informanterna kommer in på och det är lekar med sin egen och varandras kroppar. Hen berättar om att det är en svår balansgång då det finns normer som säger att sådär göra man inte och dels så kan någon av parterna ta illa vid sig och känna sig kränkt eller utsatt samtidigt som man måste ha en viss förståelse för att det finns en nyfikenhet i barnen. När jag frågar vad de brukar göra berättar hen att det många gånger handlar om att de drar ner byxorna och vill visa för varandra.

Förskollärare 2: Men de drar ju gärna ner byxorna och visar sig själva för varandra och lite sådär... och där får man ju nästan... alltså man känner ju själv, man blir ju lite förnärad och tänker "Nämen sådär gör man ju inte!" fast så kan man ju inte säga. För samtidigt gör de ju det för att de är nyfikna... för det där är en så svår... för det finns ju... något som säger att man inte bör göra så...

På frågan om hur hen gör för att barnen ska få utlopp för sin nyfikenhet utan att det skadar eller kränker någon berättar hen att det kan vara bra att prata om det. Hur kroppen fungerar och lite så men hen nämner att det finns svårigheter att ta sådana känsliga saker med andras barn då man inte vet vad föräldrar anser om det då kroppen är något som endel upplever lite som tabu. Som Aldén Edegren (2005) skriver så gäller det att försöka se barn och deras nyfikenhet vad gäller sexualitet och kroppar som just nyfikenhet, att man förstår att det inte är samma sak som vuxnas tankar kring sexualitet. Normen och synen vi har på kroppen har förändrats genom åren och samtidigt som vi vet att barn har en sexualitet finns det normer som talar om för oss att sexualitet inte hör hemma på förskolan vilket min ena informant antyder.

Förskollärare 2: Jag tänker på föräldrarna, hur de reagerar... då måste man ju nästan veta vad föräldrarna tycker. Är de... eller tycker de att det är något man inte pratar om? då kanske det inte är okej att jag pratar om det eller så... Så det måste man ju ha lite koll på vad föräldrarna... men ofta känner man ju föräldrarna och vet lite vad de tycker är okej och inte. Det blir ju svårt när barnen är nyfikna och så kan jag inte svara på deras funderingar... för att föräldrar inte vill.

Vygotskij menar att vi föds in i en kultur som vi bör anpassa oss till med olika traditioner, värderingar och uppfattningar vilket kan ge svar på varför vissa föräldrar skulle ha svårare för att prata om barn och deras sexualitet.

I skollagens sjätte kapitel (SFS 2010/800) står det att de som är verksamma inom förskolan ska se till att inget barn utsätts för kränkande behandling vilket detta skulle kunna vara.

Förskollärarna menar också att de ibland kan uppleva att högljudda lekar och springlekar inte är så bra. Inte att själva leken inte anses bra utan även här handlar det om säkerheten. Därför passar dessa bättre ute.

Förskollärare 1: Mer högljudda lekar kanske man accepterar som pedagog mer ute än inne eftersom det blir så hög ljudnivå och mycket spring... man kanske har trångt inne... de kan springa på varandra och man ramlar och massa sådana grejer. Man har inte så mycket utrymme och springa på inomhus. Därför är väl inte det en så lyckad lek att ha inne om man inte har en stor samlingslokal eller något större rum eller så.

Det skulle också kunna förklaras som att vi pedagoger är ute efter ordning och reda och inte uppskattar springet och kaoset som skulle kunna utbryta om man låter barnen springa runt som Johannesen & Sandvik (2009) skriver att det är en hårfin skillnad mellan makt och ansvar. Ansvar handlar om att vi måste värna om barnen och deras välmående och säkerhet medans makt handlar om att vi vill kontrollera och ha ordning på barnen och förskolan.

Förskollärare 2 fick frågan om alla pedagoger på avdelningen tänker likadant om vilka lekar som är accepterade och inte. Hen berättar att de haft många möten och mycket diskussion om framförallt pinnlekar. "Alla på en avdelning måste ju tycka likadant, en kan ju inte tycka att det är helt förbjudet medan någon annan tycker att det är okej." På frågan om varför vissa anser att pinnlekar inte är bra säger hen att det oftast är de "gammalmodiga" som tycker så och att det beror på att de inte är lika öppna i seendet kring vad barnen har för syfte med leken. "De ser bara att nu slåss de... och det är ju inte okej att slåss... nå det är det ju inte men samtidigt måste man ju se vad det är för..."

Även förskollärare 3 pekar på att en del äldre pedagoger inte har riktigt samma syn på hur och vad barn ska eller bör leka. Att de dömer lite för snabbt ibland utan att se barnens intentioner.

Öhman (1996) skriver att de erfarenheter vi har med oss från vår egen uppväxt och den kultur som format våra normer och värden styr vilka saker vi tycker är accepterade och inte. Förskollärare 1 fick frågan om varför hen tror att barn leker lekar där man kan skada sig själv eller någon annan.

Förskollärare 1: Det kan vara att ja... man bearbetar olika saker. Man vet ju inte vad barn har med sig egentligen! De kan ju själva ha blivit behandlade på det sättet av kanske äldre syskon eller kompisar ute på gården hemma eller och då tar de efter och gör likadant mot de här som kanske är mindre då de har sin chans att vara stora.

En annan tanke förskollärare 1 har är att beroende på ålder så kan man ta ansvar för sina handlingar. Är barnen tre år så är det antagligen inte så utstuderat när det gör något som är fel men att en sexåring borde vara kapabel till att ta ansvar för sina handlingar på ett annat sätt. Det här skriver Johannesen & Sandvik (2009) om i sin bok att vi för att finna förklaringar på barns beteende delar in dem i olika fack och i det här fallet delas de in i ålderskategorier, det skulle

kunna förklaras att ett barn gör något som det inte borde bara pga. att det är för litet och inte förmår bättre. Markström (2005) skriver att så fort vi börjar att kategorisera barnen efter ålder etc. så har vi satt upp en norm för vad som är ”normalt och vad som inte är det.

5.2 Vilka lekar anser förskollärarna är bra?

Förskollärarna nämnde på frågan vilka lekar som inte ansågs bra att de flesta lekar är accepterade om tanken med dessa är bra. Det framkom ändå att vissa lekar var mer accepterade än andra. Förskollärarna är i stort sett överens om att lekar som är bra är de som fungerar. De lekarna som inte innehåller något tjafs eller att någon är dum mot någon annan.

Förskollärare 2: Ibland har de byggt upp hinderbanor där de leker väldigt bra ihop tillsammans och har ett samarbete i leken. Oftast har det varit när de bygger... som jag kan komma på nu i alla fall... då leker de bra.

Lekar som kommer upp när vi pratar om bra lekar är lekar där alla får delta, där de konstruerar saker där de helt enkelt är kreativa och skapar saker lekar som utvecklar barnen.

Förskollärare 3 menar att lekar där olika åldrar blandas är bra lekar och att hen är positiv till åldersblandade grupper på förskolan då det finns många fördelar av det. Lekarna flyter på bättre när det finns några äldre barn som kan få med de yngre i leken och visa och lära dem. Vygotskij pratar om den proximala utvecklingszonen där ett mer erfaret barn kan lära ett mindre erfaret barn (Folkman & Svedin, 2003).

Förskollärare 3: Man lär sig ju när någon kan lite mer än en själv, då lär de sig som bäst. Lekar där de kan leka flera åldersgrupper tillsammans det är bra och sen en balans på det där. Tänk vad utvecklande för det äldre barnet också, den lär sig ledarskap och lär sig förstå vad en tvååring klarar av.

Förskollärarna är också överens om att lekar där man lyssnat på barnen är bra, där man styr upp lekar efter deras intressen och vad som är aktuellt just nu. På en förskola lekte man Labyrinth som är ett barnprogram på SVT där barn tävlar i olika hinderbanor mot robotar. Då gjorde de tillsammans i olika grupper olika uppgifter eller saker som sedan kompisarna fick prova på.

Tullgren (2004) skriver att för att en lek ska anses positiv så ska man få ut något bra av det, som pedagog bidrar man till det genom att skapa en lärande miljö som är positiv och bjuder in till en positiv lek. Barnen förväntas sedan delta och uppskatta den aktivitet som pedagogerna erbjuder, här blir det kompetenta och deltagande barnet synligt vilket förväntas ta vara på situationen och ingå i gemenskapen.

När mina informanter beskriver den goda leken så är det ofta lugna situationer där barnen ingår i gemenskap, lär sig något och där konflikter inte existerar.

5.3 Pedagogens närvaro och rätt att styra om en lek

Förskollärare 1: Det är svårt det här med bråklekar, när de brottas och såhär. Det är jättesvårt att veta när man ska gripa in egentligen. För det kan ju vara bra också att få hålla på kanske. Men det är ju det... var går gränsen?

Om det här skriver Öhman (1996) att bråklekar endast fungerar bra om barnen har en bra relation och vet vart gränserna går annars blir det lätt till en verklig bråksituation.

På förskolan ska alla barn vara trygga och inte skadas eller utsättas för någon kränkning. Det är pedagogernas uppgift att se till att det inte händer (Skolverket, 2010). Förskollärarna som jag intervjuat menar att lekar där någon kränks eller blir illa behandlad inte är en accepterad lek och där måste man som pedagog gå in och bryta. Som citatet ovan antyder kan det ibland vara svårt att veta när en lek gått för långt och när den fortfarande är på skoj.

Förskollärare 2 nämner också att när pedagogerna inte är närvarande så uppstår det oftare bråk och att lekarna urartar.

Förskollärare 2: När vi inte är närvarande överhuvudtaget så... De tror att man inte ser. Jag vet vissa gånger när det va sådana lekar, framförallt inne... då räcker det ju med att gå att sätta sig på golvet i det rummet så blev det en helt annan lek på en gång, jag kunde bara sitta där och behövde inte säga något överhuvudtaget. Och då är jag ju inte heller med i leken.

Jag ställde frågan hur mycket de tycker att vi pedagoger ska närvara i barns lek och om de anser det viktigt att närvara. Pedagog 2 berättar att det gäller att lyssna på barnen och vad de vill. Att man märker ganska snabbt om barnen inte vill att man ska vara där. De är överens om att man alltid måste finnas i närheten, ha koll på barnens lek. Johannesen & Sandvik (2009) skriver att barn ofta gör motstånd mot vuxnas maktutövande. Förskollärare 2 säger "Man behöver se till situationen också man märker ganska fort när barnen inte vill ha en med. att de tycker att det är jobbigt att man är med".

Förskollärare 1 berättar att om leken fungerar bra så kan man låta de vara ifred men att man samtidigt måste ha lite koll så att det inte spårar ur, hen säger "man kan inte bara säga att de leker så bra och sen... nä lite koll måste man ha!".

Förskollärare 2 och 3 pekar på vikten av att ha så få bryt under en dag som möjligt. Att när pedagoger går in och bryter en lek så har ofta barnen svårt att komma igång med leken sen och risken att det blir tjafs och stojiga lekar är större. Efter lunch verkar vara en typisk tidpunkt på dagen då de sämre lekarna ofta tar vid och detta förklarar pedagogerna med att det har brutits för lunch och att barnen är trötta. Det gör att det är svårt att komma igång med leken igen. Förskollärare 1 berättar att det kan bli lite stojigt när de efter lunch inte har tillgång till alla rum, då en del barn sover i ett rum, men att de när det är vår och sommar löser detta med att gå ut.

Förskollärare 2: Just det där att komma igång igen, det kan ta en timme och det blir väldigt stojigt... och likväl om... fast det kan vara på förmiddagen med.. Men ja det blir vid just de där brytningspunkterna och där... vid de tillfällena måste man gå in och vara med i leken så att man kan få igång den igen.

Förskollärare 3: Vi pedagoger har ansvar för att leken blir bra.. att inte... att de får värna om leken och inte splittras hela tiden att "nu ska vi göra det här och det här" utan att man lägger upp dagen så att det finns långa lekperioder.

Öhman (1996) skriver att det är pedagogernas ansvar att se till att det ges utrymme för lek och att vi ska skapa en miljö och ett klimat som inbjuder till lek.

Förskollärare 2: Oftast barn som inte leker så bra eller ofta ihop heller... det kan vara barn som hamnar utanför ibland som då är... har kommit in i den här leken så bra. Då vill man ju inte gå in och bryta, när det fungerar för det kan ju förstöra jätte mycket!

Tullgren (2004) menar i sin avhandling att barn som inte deltar i leken och mest står och tittar på ses som normbrytare och vidare menar hon att pedagogerna gör allt för att barnen ska delta i leken med hjälp av uppmuntrande ord och förmaningar

Alla tre förskollärare säger att de går in och bryter en lek om någon far illa men att de också bryter en lek om någon ber om hjälp eller kommer och säger att leken inte går rätt till. Sedan måste leken tyvärr avbrytas för saker såsom lunch och en del andra aktiviteter. De hänvisar till läroplanen och målen där som de även ska följa men de påtalar vikten av att inte bryta barn för ofta. Förskollärare 3 säger att när hen går in och bryter en lek för en annan aktivitet är det bra att förvarna barnen och säga att om en stund så är det dags att plocka ihop så att inte avbrottet kommer helt plötsligt.

När man går in och bryter en lek då barnen är osams eller någon far illa tycker förskollärarna att det även där är viktigt att man pratar med barnen och frågar vad som hände och ser om man kan komma fram till en lösning tillsammans på problemet.

Förskollärare 3: Det är bra med andra aktiviteter också men att man tänker att det blir så få bryt som möjligt i leken, man kan äta mellanmål i en koja som man byggt man behöver inte gå därifrån, riva kojans och sätta sig vid bordet.

5.4 Slutsats

Det som har framkommit av mina intervjuer är att pedagogerna inte gärna går in och bryter barnens lek, då de anser att leken oftast förändras till det sämre eller att den blir svår att återuppta vid ett senare tillfälle. Lekar som de ser som bra är lekar där barnen får ut något av den, lekar som innehåller en bra gemenskap, lärande tillfällen och ”fungerar bra” som de uttrycker sig.

Lekar som däremot är föremål för att styras om eller brytas är lekar där någon far illa och vilka dessa lekar är styrs av barnens intentioner med lekarna. Förskollärarna säger att de inte bara bryter en lek för att den är högljudd eller för att den innehåller pinnar utan enbart om de anser att någon kan skadas. Funderingar som väckts är om pedagogerna verkligen alltid kan veta vad barns intentioner är och vad barnens tankar med leken verkligen är. Tenderar man inte att ändå avbryta en pinnlek lite för tidigt utifall någon skulle kunna skadas?

Normer kring lekar och kring barnet blir ändå rätt tydliga, barnet ska leka innehållsrika lekar och gärna ingå i en gemenskap med andra barn och om leken inte fungerar, enligt pedagogerna, så bryts den. Lekar som handlar om kroppen och det sexuella berörs endast av en pedagog, av de andra berörs de varken som bra eller dåliga vilket kan betyda att man helst inte pratar om dessa lekar och att de fortfarande ses som tabu.

6. Diskussion

I den här delen kommer jag att diskutera mitt metodval och vad jag anser om det som kommit fram i min undersökning. I resultatdiskussionen hade jag först en tanke om att sätta rubriker men det har jag valt bort, eftersom jag anser att det skulle förstöra flödet i texten. Som det är nu så leder en sak till en annan och kan inte sättas in under rubriker, då jag anser att det inte skulle kunna diskuteras lika fritt då.

6.1 Metoddiskussion

Redan från början av uppsatsskrivandet var min tanke att använda mig av intervju som metod. Först var tanken att det skulle vara ostrukturerade intervjuer med fem olika förskollärare, men jag insåg när jag började fundera över frågor att det skulle bli svårt för mig som är ovan att intervjua att få ut något av en ostrukturerad intervju. Därför bestämde jag mig för att ta en semistrukturerad intervju som metod då jag kunde ha lite mer bestämda frågor att utgå ifrån. Att försöka få till fem intervjuer visade sig vara svårt och tidskrävande så jag bestämde mig för att tre var alldeles lagom. Mina två första intervjuer gick problemfritt men när jag skulle göra den sista så blev informanten sjuk och jag fick försöka hitta en ny vilket jag gjorde till slut. Att intervjua en person när man hunnit sammanställa och analysera de övriga två visade sig vara bra. Jag riktade in frågorna mot det som jag i mina tidigare analyser sett att jag var i behov av att få mer kunskap om.

Intervju som metod var bra och jag anser att jag fick reda på det som jag ville utifrån mina frågeställningar. Jag upplever att mina informanter kände sig avslappnade och vågade prata och berätta om sina tankar och erfarenheter. Att intervjua informanter som jag är bekant med tror jag i det här fallet bara gjorde det mer avslappnat och att de vågade prata mer. Ibland kom vi in på lite andra ämnen men jag tror att det kan vara bra att beröra lite andra ämnen då det i slutändan kan förtydliga hur informanterna menar med vissa saker. Som informant och även förälder är det lätt att man halkar in på sina egna barn, men jag såg aldrig det som något problem utan mer som berikande då det ofta gjorde att informanten drog paralleller till sitt arbete som denne kanske inte hade gjort annars.

Jag hade såhär i efterhand gärna gjort intervjuer med fokusgrupper då jag tror att man på så vis skulle få till många härliga och livliga diskussioner. Lek är ett ämne som berör och då vi har olika syn och normer i vårt bagage skulle säkert dessa bli synliga och komma upp till diskussion, vilket skulle berika min data med många tankar och funderingar. Det hade varit spännande och intervjua lite olika typer av målgrupper då jag kunnat få syn på om det har någon betydelse i synen på lekar beroende på hur gammal man är eller vid vilken tidpunkt man utbildade sig. Slutligen hade det som jag nämnt tidigare varit intressant att intervjua personer med olika bakgrunder för att kunna koppla det till arv och kultur. Jag är ändå nöjd med mitt metodval och tycker att jag fick ut det jag ville, det var intressant, lärorikt och roligt att intervjua förskollärare och få ta del av deras kunskaper.

6.2 Resultatdiskussion

Genom mina intervjuer har jag fått reda på vad några förskollärare anser om vilka lekar som är accepterade på förskolan och vilka som inte är det. Jag har också fått reda på när de väljer att bryta en lek och vad de anser om att bryta barns lek samt att det framträtt normer och diskurser.

När jag intervjuade informanterna om när de väljer att avbryta barns lek, hur de gör och varför så framkom det att informanterna tyckte att barns lek ska styras och avbrytas så lite som möjligt. De tillfällen som en lek avbröts så förändrades leken och blev en sämre lek. Med hjälp av pedagogerna kunde dock leken förändras och bli bättre, men helst såg pedagogerna att man inte avbröt alls eller att man lät barnen, med hjälp av en pedagog, försöka förändra leken själv till det bättre. Det framgick inte riktigt hur förskollärarna gjorde när de gick in och förändrade leken. Kanske berodde det på att frågorna jag ställde inte berörde det ämnet riktigt eller var ottydligt ställda eller så beror det helt enkelt på att de inte väljer att förändra en lek så ofta utan hellre avbryter den.

De lekar som pedagogerna ansåg var helt oacceptabla var de lekarna där något barn far illa i form av kränkning, våld eller mobbning vilket även förskolans styrdokument reglerar i form av skollag, läroplan, värdegrund och likabehandlingsplan. Att vi vuxna känner ett ansvar över att skydda barnen är inte så konstigt, för att vi som förskollärare har ett ansvar är självklart. Genom intervjuerna och analysen så framträdde några exempel på lekar som de inte accepterade och exempel på lekar som de både accepterade och inte accepterade. Detta förklarades med att det berodde på vilka intentioner barnen hade med den lek de utförde.

Tullgren (2004) skriver i sin avhandling om kaoslekar, ordningsstörande lekar och olagliga lekar och menar att pedagogerna ofta avbryter eller styr om dessa lekar. Det handlar om lekar som springlekar, lekar där man "dödar" varandra och lekar där man brottas på låtsas. Det här nämnde även en förskollärare som jag intervjuade, att lekar som enbart handlar om att döda inte är en accepterad lek då innehållet inte anses bra. Än en gång handlar det om barnens intentioner om *varför* de leker dessa lekar. En lek där man lekar att man dödar varandra handlar knappast om att någon kan skadas utan snarare om att innehållet inte anses bra. Frågan är då varför dessa lekar inte anses bra, beror det på att de tror att om barnen leker dessa lekar växer de upp till kallblodiga mördare eller handlar det om normer kring att dessa lekar inte ska lekas av barn helt enkelt. Vi lever i en skyddad tid då vi vill skydda våra barn från allt. Barn ska helt enkelt inte komma i kontakt med döden, kanske är det därför som dessa lekar inte anses bra att leka.

De förskollärare jag intervjuat nämner att den äldre generationens syn på barns lekar och deras intentioner är annorlunda än deras egen. Skulle det kunna betyda att normerna har förändrats sedan de började arbeta i förskolan? Eller sitter normerna rentav hos de som uttalar dem, i det här fallet hos informanterna? Normer hänger ihop med vilken syn och vilka värderingar vi har och växer upp med, vilka diskurser som råder just nu. Som jag nämnt tidigare så har barnsynen förändrats och när det görs en sådan förändring så görs det även en förändring i hur vi ser och uppfattar det barn gör.

Att två av mina informanter trycker på att "den äldre" generationen skulle ha svårare att se barns intentioner skulle kunna vara ett sätt att se på saken men det går inte att komma ifrån att det kan vara diskursen om att "de yngre" har en bättre, fräschare och nyare syn som visar sig.

Pedagogerna menar att springlekar, bråklekar och sådana lekar är accepterade så länge ingen riskerar att göra sig själv eller någon kamrat illa. De nämner ändå att det kan vara lite svårt att veta vart gränserna går. Strandberg (2006) skriver att människan formas av den kultur vi växer upp i och att vi formas av vår omgivning vilket skulle kunna förklara att barn och kunskapssyn har förändrats genom åren. Vi har olika erfarenheter med oss sedan vår egen barndom. En annan tanke är att den utbildning man går, för att bli förskollärare, har ett annat innehåll än tidigare. Samhället förändras och så även förskolan och kravet på utbildning.

Tullgren (2004) menar precis som mina informanter att pedagogerna inte bryter en lek om intentionerna är bra vilket skulle kunna betyda att gå. Med intentioner menar Tullgren (2004) att om det fortfarande kan anses som en bra lek så kan den få fortgå, så länge barnen fortfarande kan lära och utvecklas så anses den bra. Hon nämner som ett exempel om barnen leker uttrycksfordon, då dessa även i verkligheten låter högt, så är det i sin ordning att tjuta för att härma ett sådant fordon.

Vad det kan bero på att pedagoger skulle kunna ha en annorlunda syn, då de är lite äldre, skulle kunna vara att de formats av hur samhället och förskolan såg ut när de började arbeta inom verksamheten. Om detta skriver även Johannesen & Sandvik (2009) att det förekommer diskurser om vad som är bra för barn och inte hela tiden och att det är det vi förhåller oss till, både förr och nu. En diskurs som gäller för förskolan just nu är den om att barn mår bra av och bör vara utomhus så mycket som möjligt och att man ska utesluta allt socker i förskolan. När de, ”den äldre generationen”, började arbeta inom förskolan var det säkert andra diskurser som gällde, jag minns själv från min barndom hur vi barn hade en varsin tandborste i badrummet och borstade våra tänder efter varje måltid.

En tanke som dök upp var om det, normen, kan ha med profession och inte person att göra. Utbildningen för att arbeta på förskolan ser idag annorlunda ut än den gjorde för några år sen. Som jag även nämnde tidigare. Senast 2011 så uppdaterades förskollärarytbildningen vilket tyder på att det hela tiden sker förändringar om vad för profession vi förskollärare ska ha. Det kunde ha varit intressant att veta om den ”äldre generationen” som mina informanter syftar på har en förskollärarytbildning eller om de saknar utbildning och även vad som ingick i utbildningen, vilket skulle ha kunnat påvisa om synen har med profession eller person att göra eller att man hade intervjuat likåldriga pedagoger som har utbildat sig vid olika tidpunkter. Något av dessa saker framgår inte av mina intervjuer mer än att man kan ana en underton av detta. Det hade varit intressant att gå vidare med dessa frågor och se vad de tror att det kan bero på att synerna på lek, intentioner osv ser annorlunda ut idag.

Lenz Taguchi och Åberg (2007) skriver att de anser att makt är något relativt nytt som man lyfter på förskolan. Förr pratades det inte så mycket om vilken makt vi pedagoger hade utan det var självklart att vi bara gjorde som vi gjorde. När jag själv gick på förskolan pratades det inte om att vi barn skulle få vara med och bestämma utan dagen var strukturerad och det var de vuxna som hade bestämt hur dagen skulle se ut, efter den tidens rådande normer.

Ett exempel på förskollärares makt är då min informant säger att det ibland bara räcker med att sitta på golvet inne i rummet där barnen är för att det ska bli ordning och reda och inga konflikter. Barnen har lärt sig vad pedagogerna accepterar och inte vilket borde betyda att normer och

regler synliggjorts för barnen och de har förstått dessa. Det betyder även att barnen är redo att bryta reglerna om pedagogen inte befinner sig i rummet.

Johannesen & Sandvik (2009) skriver att det är skillnad på makt och ansvar men att dessa två begrepp oftast blandas ihop. Vuxna har ett ansvar att se till att barn inte skadas eller att målen i läroplanen eftersträvas, men det betyder inte att vi måste styra barnen och deras vardag in i minsta detalj utan vi behöver låta barnen vara delaktiga i sin vardag.

Tullgren (2004) tar upp i sin avhandling att pedagogerna inte uppskattar att barn inte deltar i lek, att de som väljer att stå utanför ses som normbrytare och att det är pedagogernas uppgift att se till att dessa deltar i leken. Det känns fortfarande som att det är en norm som gäller. Ingen av de förskollärare jag intervjuat nämner att det är något problem men alla berättar om hur viktigt det är med samarbetet, att alla får vara med och kan umgås tillsammans och en förskollärare säger att hen inte går in och bryter en lek där någon som vanligtvis inte brukar få vara med är deltagande. Nu syftar jag då på barn som själva väljer att stå utanför leken, då det är så jag tolkat att Tullgren (2004) också menar och inte barn som utesluts av andra i leken.

De förskollärare jag intervjuat nämner att springlekar, bråklekar och kaoslekar inte är något problem så länge de vet den bakomliggande orsaken eller ingen skadas vilket förvånade mig lite då jag upplever när jag varit ute i verksamheten att dessa aktiviteter avstyrts. Det kan dock bero på att pedagogerna som går in och avstyr aktiviteten faktiskt ser en risk i att någon kan skadas eller att det är vad just de här förskollärarna anser, deras norm som avgör.

Något som dock intresserade mig var att om nu alla lekar var accepterade till en viss gräns hur kan de då tala om vilka lekar som anses bra att leka? Finns det lekar som är bra och positiva så finns det även de som anses mindre bra. Genom att visa vilka lekar vi tycker är bra har vi också lyft fram och kategoriserat och genom att kategorisera något som bra har vi även skapat en kategori för vad som är dåligt. Om det här skriver Tullgren (2004) att om vi ger beröm för vissa handlingar som i det här fallet vissa lekar, har vi omedvetet också visat att de lekar vi inte berömmar är lekar vi inte anser lika bra.

Förskollärare 3 som jag intervjuade nämner att det är viktigt att bekräfta barns lek om hen ser att de leker bra genom att säga att "Jag blir så glad att ni leker en så bra lek" och förskollärare 2 menar att lek där samarbetet fungerar och som flyter på är en lek man inte går in och bryter. Jag menar då att man automatiskt sänder ut en signal till barnen att i samma stund som jag tycker mig ha rätten att gå in och bryta en lek, så är det för att leken de leker inte anses lika viktig eller bra som andra lekar. Där har jag genom den makt jag som vuxen besitter visat att det barnet just nu ägnade sig åt är en bra lek men det du lekte den gången jag gick in och avbröt var en dålig lek. Vilket inte kan vara bra för ett barns självkänsla om man nu är ett barn som ofta leker lekar som pedagogerna bryter. Då skulle det tillslut kunna bli så att barnen känner att det inte är leken det är fel på utan barnet självt.

En lek som nämndes i en av intervjuerna var lek med kroppen och nakenhet. Det var mycket som kom fram som påvisade att det här inte var en accepterad lek. Dels kunde ett barn känna sig utsatt, normer om att nakenhet inte hör hemma på förskolan och föräldrars normer angående det här. Samhällets normer har format de flesta av våra normer och i vårt samhälle är det inte accepterat att gå omkring naken utan vi döljer oss med kläder. Att barn visar upp sig och andra

barn ser kan, beroende på hur barnet som ser på upplever det, strida mot det som står i skollagens sjätte kapitel (SFS 2010/800) där det står att inget barn ska utsättas för kränkande behandling. Detta gör att förskolläraren har ett ansvar att där gå in och bryta. Att sedan vända det här till något som kan bli ett lärande tillfälle och stilla barnets nyfikenhet kunde begränsas av att förskolläraren kände sig obekvämt med ämnet eller att föräldrarna kunde känna sig obekväma.

Det här med nakenhet är känsligt och det var inget som jag la fokus på i mina intervjuer då det var en sak som framkom av dessa. Då och då inträffar det fall då barn blir sexuellt utnyttjade på förskolan och jag tror att det finns en rädsla bland pedagoger att något de gör eller så skulle kunna missuppfattas och därför tar man det säkra före det osäkra och ser till att barnen skyler sig. Det har skett en förändring i våra normer kring nakenhet överhuvudtaget i samhället. När jag var liten var det inget konstigt att som tioåring bada naken i sjön medan det nu knappt är tillåtet för ett spädbarn. Återigen kommer vi till det att vi gärna skyddar våra barn, mot allt.

Öhman (2011) skriver att våra erfarenheter och upplevelser som vi har i vårt bagage kan påverka hur vi ser på och upplever vissa lekar. Men jag kan tycka att det är viktigt att barnen och lekar med kroppen inte viftas bort utan att man faktiskt går vidare med detta, talar om att det inte är uppskattat att visa sig naken men att man ändå bearbetar barnens nyfikenhet och känslor på något sätt. Viftar man bort det kan nakenhet väcka skamkänslor och olust vilket inte stämmer överens med det vi har som uppdrag att lära barn. Framförallt behöver vi som pedagoger lära oss att förhålla oss till dessa typer av lekar så att det inte känns obekvämt för oss så att vi på ett bra sätt kan välja hur eller om vi vill gå vidare med detta med barnen.

Som Aldén Edegren (2005) skriver i sin rapport så är barns tankar kring nakenhet och deras kroppar inte densamma som vuxnas tankar skulle kunna vara. Barns nyfikenhet handlar inte om något sexuellt och det är där vår osäkerhet sitter kan jag tänka mig. Sex är något som är för vuxna och inte för barn, därför väcks en osäkerhet och en slags avsmak när barn väljer att undersöka och upptäcka sina och varandras kroppar.

Markström (2005) skriver att de normer och värderingar barn växer upp med till stor del styrs av förskolan och att vi är skyldiga till de normer och värderingar vi bygger upp där. DO (2013) menar att det finns bra och dåliga normer och att vi måste synliggöra och bestämma vilka normer vi vill ska genomsyra verksamheten. Bra normer som att lyssna och bekräfta barnen är sådana som bör genomsyra verksamheten.

Bra lekar som nämndes stämde ganska bra överens med det som Tullgren (2004) kom fram till i sin undersökning. Bra lekar är sådana som bidrar till något positivt där begrepp som konstruktion, samspel, medskapare, samlärande, skapande och samarbete kom upp när förskollärarna fick beskriva bra lekar. Lindqvist (2011) menar utifrån Vygotskij att leken är det bästa sättet för att utvecklas och lära sig om omvärlden, likaså i läroplanen går leken och lärandet hand i hand. Lek i läroplanen beskrivs som något som är enbart positivt och som en rättighet och jag tror säkert att det är så men det måste finnas med i beräkningen att all lek inte är positiv och att det finns barn som inte behärskar att leka. Det är dock något som min undersökning inte rymmer men tankar som väckts under undersökningens gång.

Det finns barn med olika diagnoser och förutsättningar som gör att springa, hoppa och studsa kanske är det enda de behärskar inom kategorin lek. Då lek enbart ska bidra till något positivt, vilket en sådan lek kanske inte anses göra, är det då en av de här lekarna som "spårat ur"

och inte ens längre räknas som lek? Det borde vara så att man ser till varje individ, att alla barn får utlopp för det de behöver och det borde pedagogerna kunna utforma verksamheten efter.

Tullgren (2004) skriver att våra normer vi skapar på förskolan påverkar hur vi och andra ser på vissa barn, det blir som en identitet att "så här är hen" och den normen är den som blir rådande i hela barngruppen vilket skulle kunna innebära att om vi ständigt tillrättavisar ett barn som inte kan sitta still eller som bara springer runt så kommer pedagogerna och barnen att se detta barn som "den som aldrig lyssnar eller sitter still", begreppet för det här heter *typifiering*. Jag kommer inte gå djupare på det här utan det är bara en fundering som väckts men inget som jag fått svar på genom min undersökning.

För att gå tillbaks till vad som framkom om bra lekar så nämnde förskollärare 3 att lekar där olika åldersgrupper återfanns karaktäriserade bra lekar. Hen menar att i sådana lekar flyter oftast leken på då de äldre barnen visar och även tillrättavisar de yngre och att de äldre barnen drar med de yngre i lekarna vilket för tanken till Vygotskij och hans proximala utvecklingszon. Vilket för mina tankar till att det kanske är lättare att få en lek att flyta på om man kan kommunicera verbalt med varandra vilket de äldre barnen behärskar bättre än de yngre.

Förskollärarna i min undersökning var enade om att man ska störa barns lek så lite som möjligt. Det tillfälle som var statistiskt var lunchen och när man skulle gå ut på förmiddagen, det verkar vara en tradition som finns inom förskolan, utevistelse på förmiddagen och avbrottet för lunch. Det som händer när man bryter barns lek är att man stör den och barnen tappar fokus och har svårt att komma igång igen.

Vuxna på förskolan är i en maktposition (Johannesen & Sandvik, 2009) och jag tror att det är viktigt hur vi använder oss av makten. Förskolans läroplan säger att förskolan ska vila på demokratisk grund och att barnen ska ha inflytande över sin vardag (Skolverket, 2010). Förskollärarna i min undersökning beskriver vikten av att lyssna på vad barnen vill och hitta på aktiviteter som utmanar barnen där de är just nu, låta deras intressen få styra.

Tullgren (2004) skriver om att pedagoger i förskolan övervakar barnen och att barnen är medvetna om att de övervakas men att barnen även är duktiga på att utmana och göra uppror mot de vuxnas makt. Förskollärarna jag intervjuat tycker att vi som pedagoger har ett ansvar att ha koll på barnen då vi har ett ansvar att se till att de är trygga och att ingen tar skada. De berättar också om hur barnen ibland säger och ibland tydligt visar att de inte uppskattar vuxnas närvaro. De kan t.ex. be den vuxna lämna rummet eller stänga till en dörr för att förhindra att vuxna kan övervaka dem. Detta kan ses som ett uppror mot den makt vi vuxna utövar gentemot barnen som Tullgren (2004) skriver om.

Barn leker för att bearbeta saker t.ex. om det är ledset eller oroligt menar Knutsdotter Olofsson (2009) vilket kan förklara varför barn leker brottningslekar eller andra bråklekar. Vidare menar hon att barn som bearbetar sådana saker faktiskt får ut något positivt av leken. Vidare menar Knutsdotter Olofsson att det i samma stund som det övergår till en handling där någon blir skadad kan det inte längre klassas som lek då är leken slut och har övergått i verklighet.

Förskollärarna jag intervjuat är inne på samma linje som Knutsdotter Olofsson då de berättar att bara de vet orsaken till varför de leker den här leken så är det accepterat. Förskollärare tar upp Turtles som exempel och menar att så länge de leker Turtles så är det inte själva slagandet med pinnar som är i fokus utan rolleken Turtles, men i samma stund som det övergår i en medvetenhet att slå varandra för att göra illa så är det inte längre accepterat. Jag känner att det här

måste vara en svår gränsdragning för ett litet barn att veta vad som anses tillåtet och framförallt förstå varför viss lek med pinnar är accepterad medan andra lekar med pinnar inte är det.

6.2.1 Avslutande ord

Något jag känner inte besvarades fullt ut är hur förskollärarna gör när de väljer att styra om en lek. Under mina intervjuer så var förskollärarna mer inne på att inte avbryta och om detta gjordes var det för att någon kunde bli skadad eller för att pedagogerna hade en annan aktivitet på gång. Samtalet berörde inte riktigt hur de gör för att styra om och förändra en lek. En anledning kan vara att jag inte ställde frågor som ledde oss in på det ämnet eller så kan det bero på att pedagogerna inte har en egentlig plan för hur de gör när de styr om eller förändrar en lek. Kanske är det så att pedagogerna på förskolan gör det här omedvetet? Att de helt enkelt inte tänker på att de påverkar barns lek genom att säga ”Nu får ni leka något annat” eller ”Man får inte göra illa varandra, nu får ni leka något annat” och sedan bara gå därifrån. Som framkommit av den litteratur jag behandlat i min studie så har vuxna makt på förskolan och kanske inser de inte att mycket av vad de säger, hur de agerar och förhåller sig påverkar barnen, leken och barnens normer. För att studerat den frågan bättre hade nog observationer varit en lämplig metod.

Min undersökning visar att förskollärarna har ett tillåtande förhållningssätt och att deras syn på barn, kunskap och lek är tillåtande. Det finns fortfarande normer inom förskolan som inte hör hemma där så som att vissa lekar skulle vara störande och inte accepterade medan vissa är det. Det är något som det alltid kommer få arbetas med då kulturen vi växer upp i och de erfarenheter vi har med oss formar våra värderingar och även våra normer. I förskolan är det viktigt att synliggöra vilka normer vi har så att vi kan förändra dessa. Det känns ändå bra att alla förskollärare jag intervjuat menar att barnens trygghet, okränkbarhet och säkerhet alltid kommer i första hand. Hade jag haft längre tid på mig att göra den här studien så hade jag kombinerat intervjuerna med att observera förskollärarna och barnen i leksituationer som fungerar eller urartar. Då hade jag kunnat få en bättre uppfattning om hur det går till och även sett barnens reaktioner.

Vad jag lärt mig av den här undersökningen är att mina värderingar och normer speglar av sig på hela verksamheten och att det inte bara går att lägga dem åt sidan utan att de måste ut i ljuset för att tillsammans med personalgruppen diskutera och förändra dem. Det har också framkommit lekar som jag inte reflekterat kring så mycket förut, de s.k. ”nakenlekarna”. Att de förs upp till ljuset gör att man reflekterar kring dessa och är mer förberedd när dessa dyker upp i mitt kommande yrkesliv. Det här är ett ämne som är intressant och jag tror att det finns mycket att lära av att studera och lyfta fram bra och dåliga lekar och hur pedagoger gör när de sållar bort, väljer ut eller avbryter.

Jag hade gärna gjort fler intervjuer såhär i efterhand för att ta reda på mer kring deras tankar om lekar då jag känner att jag skulle velat ha mer kött på benen för att kritiskt kunna granska och synliggöra eventuella normer. Hade jag utfört observationer som komplement för mina intervjuer hade jag säkert fått syn på ännu mer. Det finns en risk för att svaren inte illustrerar hur de verkligen handlar i verkligheten då normer oftast inte är medvetna utan sker omedvetet.

Det var sådana händelser som från början väckte intresset för den här undersökningen då jag på min VFU ofta såg hur barnens lek blev avbruten eller förändrad utan att egentligen få veta syftet med det.

6.2.2 Förslag på vidare forskning

När jag gjort min studie har frågor väckts om vilka skillnader det finns i pedagogers syn beroende på vilken ålder man är i. Förskollärarna jag intervjuat nämner begreppet intentioner och förklarar att det är vad som spelar in för om leken är accepterad eller inte.

Kan det bero på att barnsynen och normerna ändrats eller har det att göra med att vi får lära oss andra saker på utbildningarna i dagens läge och att vi går fortbildningar om diverse saker. Det hade även varit spännande att gjort observationer för att kunna studera hur pedagogerna gör när de avbryter vissa lekar och varför. Det hade säkerligen gjort att jag djupare kunnat studera pedagogernas normer och värderingar.

Referenser

- Arnér, E. (2011). *Barns inflytande i förskolan- en fråga om demokrati*. Lund: Studentlitteratur AB
- Aldén Edegren, R. (2005). *Ska barnen få känna på mammas snippa?* Rapport hämtad den 2014-05-28 från <http://www.ottar.se/artiklar/ska-barnen-f-k-nna-p-mammas-snippa>
- Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber. 2011.
- Diskrimineringslagen (SFS 2008:567) Hämtad 2014-04-30 från www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/Lagar/svenskförfattarsamling/Diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567/#k2
- DO (2013) *Lika rättigheter i förskolan- handledning*. Hämtad från www.DO.se den 2014-05-03
- Eliasson, R. (1995.). *Forskningsetik och perspektivval*. Lund: Studentlitteratur
- Emilsson, I-L. (2011). Sandlådan med nya ögon. I A. Löfdahl, M. Hjalmarsson & K. Franzén (Red.), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori* (Kapitel 7, s.. 81). Stockholm: Liber.
- Folkman, M-L & Svedin, E. (2003). *Barn som inte leker- Från ensamhet till social lek*. Stockholm: Runa förlag.
- Granskär, M & Höglund-Nielsen, B. (2012). *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Lund: Studentlitteratur
- Gunne, N. (2005). *Intervju med Steinsholt, K*. Hämtad 2014-05-01, från <http://www.arkitekt.se/s14908>
- Johannesen, N & Sandvik, N (2009). *Små barns delaktighet och inflytande- några perspektiv*. Stockholm: Liber AB
- Knutsdotter Olofsson, B. (1992). *I lekens värld*. Stockholm: Liber.
- Larsson, IB. (2001). *Children and sexuality: "Normal" sexual behaviour and experiences in childhood*. Avhandling. Linköping: Linköpings universitet.
- Lindqvist, G. (1996). *Lekens möjligheter- Om skapande lekpedagogik i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Löfdahl, A. (2014). God forsknings- regelverk och etiska förhållningssätt. I A, Löfdahl, M. Hjalmarsson m. fl (Red.), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori* (Kapitel 3, s. 32-43). Stockholm: Liber.
- Pape, K. (2001). *Social kompetens i förskolan- Att bygga broar mellan teori och praktik*. Stockholm: Liber.
- Piaget, J. (2011). Ur psykologi och undervisning. I Kroksmark, T (Red). *Den tidlösa pedagogiken* (s. 416-444). Lund: Studentlitteratur
- Pramling Samuelsson, I & Johansson, E. (2007). *"Att lära är nästan som att leka" Lek och lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber AB

- Skollagen .*Skollag SFS 2010:800*. Hämtad som PDF den 2014-05-03 på <http://rskattsdb.gov.se/SFSdoc/10/100800.PDF>
- Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. Upplaga 2010. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2014). *Värdegrund*. Hämtad 2014-05-07, från <http://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund>
- Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken- Bland plugghästar och fuskklappar*. Förlag: Nordstedts
- Säljö, R. (2000). Lärande och nya kommunikativa praktiker. I Kroksmark, T (Red). *Den tidlösa pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur
- Taguchi Lenz, H & Åberg, A (2007). *Lyssnandets pedagogik- etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber AB
- Tullgren, C. (2004). *Den välreglerade friheten- Att konstruera det lekande barnet*. Doktorsavhandling i pedagogik Malmö: Lärarutbildningen Malmö högskola
- Unicef. (1989). *Barnkonventionen*. Hämtad 2014-04-29 på <http://unicef.se/barnkonventionen>
- Vetenskapsrådet. (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Welen, T. (2003). *Kunskap kräver lek*. Forskning i fokus, nr 17. Stockholm: Liber AB.
- Öhman, M. (1996). *Empati genom lek och språk*. Stockholm: Liber AB
- Öhman, M. (2011). *Det viktigaste är att få leka*. Stockholm: Liber AB

Bilagor

Missivbrev

Hej jag heter _____ och läser min 6:e termin på forskolläraryrket vid Karlstads universitet.

Just nu skriver jag mitt examensarbete och jag skriver om ämnet lek och det jag främst riktar in mig på är vilken lek som förskollärare anser vara dålig lek och varför.

Jag önskar nu att få intervjua dig och detta kommer ske efter överenskommelse om när och var oss emellan. Jag önskar få spela in samtalet för att underlätta för mig när jag sedan ska analysera svaren men även för att Dina svar ska bli korrekta.

Ditt deltagande är frivilligt och jag följer vetenskapsrådets riktlinjer om god forskningssed som du kan läsa som PDF om du söker på "God forskningssed".

Du kan när som helst välja att hoppa av undersökningen och det kommer inte få några konsekvenser, utan vi avbryter bara vårt samarbete.

Intervjumetoden jag valt att använda mig av är semistrukturerad intervju vilket menas att jag kommer att ställa frågor utifrån en intervju guide, men att det är dina tankar och erfarenheter som styr samtalet.

Det jag vill veta lite om är:

- * "Dåliga lekar"
- * "Bra lekar"
- * Att gå in och bryta barns lek
- * Teorier du baserar ditt åtagande på (om det finns någon sådan)

Intervjuguide

- * Dåliga lekar vad tänker du på då?
- * varför tror du barn leker dessa dåliga lekar?
- * varför anser du dem dåliga?
- * Kan du nämna något tillfälle då du var tvungen att gå in och avbryta en lek? varför, hur gjorde du, vad hände...
- * Vid vilka tillfällen leks de dåliga lekarna?
- * Bra lekar